

Til eksternt panel, ansatte, studenter og interessert offentlighet

Dato: 19. september 2023

Ekstern evalueringsrapport av årsenheten samt bachelor- og masterstudiet i filosofi ved Universitetet i Oslo for perioden 2016H – 2022H

Eksternpanelet som har evaluere ovennevnte studier har bestått av:

- Karen Margrethe Nielsen, førsteamanuensis i filosofi ved Universitetet i Oxford
- Erik Lundeby, seniorrådgiver og myndighetskontakt i Næringslivets Hovedorganisasjon
- Hannah Munkevik Tveite, student ved bachelorprogrammet for europeiske språk, Institutt for litteratur, områdestudier og europeiske språk ved Universitetet i Oslo

Intern saksbehandler har vært Hanne K. Lindemann, studieleder ved Institutt for filosofi, idé- og kunsthistorie og klassiske språk ved Universitetet i Oslo.

Liste over tilsendt materiale:

- Mal for den eksterne evalueringsrapporten (se nedenfor)
- Egevalueringen av bachelorstudiet og årsenheten i filosofi
- Egevaluering av masterstudiet i filosofi
- Emneevalueringer for utvalgte emner 2022 (vår og høst)
- Forslag fra filosofistudentene til forbedringer, fra workshop på konferansedag 19.11.22
- Referater fra møter med referansegruppe for 2022-kullet på filosofi bachelor og årsenhet
- Resultater fra studentevalueringer for filosofi bachelor og årsenhet 2023
- Kandidatundersøkelsen ved HF UiO i 2018

Det eksterne panelet har ellers vurdert egevalueringen opp mot nettsidene for studiene. Det vil si:

<https://www.uio.no/studier/program/filosofi/hva-lerer-du/>

<https://www.uio.no/studier/program/filosofi/oppbygging/>

<https://www.uio.no/studier/emnegrupper/hf/80FILOSOFI2/>

<https://www.uio.no/studier/program/filosofi/40-grupper.html>

<https://www.uio.no/studier/program/filosofi/utlandet/>

<https://www.uio.no/studier/program/filosofi-aarsenhet/hva-lerer-du/>

<https://www.uio.no/studier/program/filosofi-aarsenhet/oppbygging/>

<https://www.uio.no/studier/program/filosofi-master/studieretninger/filosofi/hva-lerer-du/>

<https://www.uio.no/studier/program/filosofi-master/studieretninger/filosofi/oppbygging/>

<https://www.uio.no/studier/program/filosofi-master/studieretninger/filosofi/utlandet/>

1. Vurdering av studienes læringsutbytter

Ved vurdering av læringsutbyttebeskrivelsene for studiene finner panelet det påfallende hvor filosofispesifikke læringsutbyttebeskrivelsene for bachelorstudiet i filosofi er. Her burde det vært påpekt hvilke generelle ferdigheter filosofistudier gir av betydning for arbeidslivet utenfor academia. Evne til kritisk tenkning og analyse burde vært nevnt her, samt evne til dybdetenkning og til både å kunne jobbe detaljert og se det store bildet. I egevalueringen står det at studentene må bli bevisst egen kompetanse, men det er instituttets oppgave å fortelle hva slags kompetanse de får på studiet. Læringsutbyttebeskrivelsene må brukes til dette. Slik de er nå fremstår de som ganske tekniske og ikke så appellerende som de kunne ha vært.

Læringsutbyttebeskrivelsene for masterstudiet i filosofi fungerer bedre, slik panelet ser det.

Når det gjelder årsenheten opplever panelet at den oppfyller sin funksjon, å gi grunnleggende kompetanse i filosofi og filosofisk metode.

2. Vurdering av studienes fagmiljø

Det tilsendte materialet gir ikke grunnlag for å vurdere fagmiljøet i filosofi ved UiO opp mot filosofimiljøet andre steder. Likevel vil paneldeltakerne påpeke at dette miljøet inkluderer noen av Europas ledende forskere, og uten tvil er det sterkeste fagmiljøet i filosofi i Norge. I skandinavisk sammenheng er det også et ledende miljø. At IFIKK har hatt et senter for fremragende forskning, *The Centre for the Study of Mind i Nature*, er verd å nevne i denne sammenheng. Senteret eksisterte fra 2007-2017 og instituttet fikk da et toppmiljø i filosofi som trakk til seg ledende forskere fra hele Europa og USA. Dette miljøet burde blitt tatt bedre vare på da senteret ble avviklet, i tråd med UiOs vedtatte senterpolitikk. At man fikk avskallinger i dette miljøet grunnet dårlig økonomistyring har skadet både instituttet og universitetet i Oslos renommé internasjonalt. Fagmiljøet har en imponerende merittliste når det gjelder å sikre seg eksterne forskningsmidler i konkurranse med ledende fagmiljøer i andre europeiske land. Instituttets frikjøpsordning balanserer hensynet til forskning og undervisning på en god måte.

Når det gjelder studieretning for antikkens filosofi på master finner panelet det overraskende at det ikke er flere søkere til studiet, gitt hvor mange søkere det er til tilsvarende studier i andre land. Gitt at det er så få søkere til studiet finner panelet det imidlertid riktig at denne studieretningen legges ned i sin nåværende form, og videreføres som del av den ordinære masterutdanningen. Det bør være et mål å aktivt rekruttere flere masterstudenter innen antikkens filosofi. UiO har et meget sterkt internasjonalt fagmiljø på dette feltet.

Det bør ellers påpekes at hjemmesidene til UiO generelt er svært lite tiltalende og informative, og de vil i liten grad inspirere søkere som ikke allerede kjenner fagmiljøet til å søke opptak på utdanningen. Hjemmesiden for UiO bør være et utstillingsvindu slik at de som besøker den virkelig får et innblikk i hva som rører seg på innsiden.

3. Vurdering av emnetilbudet og emnegruppesammensetning på studiene

Fordypningen i filosofi på bachelorprogrammet har ut fra panelets vurdering en standard oppbygning, og bachelorprogrammet har tilstrekkelig grad av fleksibilitet. Det er bra at realfag kan velges som støttefag for de som fyller forkunnskapskravene for disse. Når det gjelder arbeids-, undervisning- og vurderingsformer mener panelet at det hadde vært en fordel for studentene om de fikk mer trening i faglig samarbeid.

Ellers stilles det spørsmål ved om det å bruke masterstudenter til å lede gruppeundervisning for førsteårsstudentene er det beste. Å lede grupper, hvor det kan være høylytte personer med provoserende meninger, kan være krevende, og det kan stilles spørsmål ved om en masterstudent nødvendigvis har den nødvendige autoriteten her. Gitt at gruppeundervisningen er organisert slik den er, vil det være viktig at disse masterstudentene får grunnleggende lederopplæring i det å styre dynamikken i en gruppe. I tillegg bør det organiseres samlinger for disse masterstudentene hvor de kan diskutere utføringer sammen med en mentor. Hvis ikke kan det bli tilfeldig hva slags kvalitet det blir på gruppeundervisningen. Kanskje hadde det vært mer hensiktsmessig hvis mentorordningen på bachelor og årsenheten hadde blitt ledet av masterstudenter, mens gruppeundervisningen i større grad ble ledet av lærerne? Studentrepresentanten påpeker forøvrig at hun selv bare har god erfaring med gruppeundervisning ledet av masterstudenter. Det er uansett lærerikt for masterstudenter å få faglig og pedagogisk veiledning av en erfaren mentor. Slik veiledning bør ikke skje kun i forkant av semesteret, men jevnlig, slik at problemer fanges opp tidlig og masterstudentene får svar på konkrete spørsmål om utfordringer de møter med undervisningsmaterialet og i undervisningssituasjonen.

Når det gjelder kvinner på pensum virker det som om instituttet henger etter, og står fast i en 'kongerekkemodell' som var populær på 90-tallet. Det har vært en rivende utvikling de siste tiårene innen forskning på kvinnelige filosofer innen antikk filosofi, middelalderfilosofi og ikke minst moderne filosofi. Kvinnelige filosofer har ledet an i flere sentrale debatter innen etikk, politisk filosofi og vitenskapsteori i etterkrigstiden. Det er umulig å gi en adekvat innføring i moderne etikk og vitenskapsfilosofi uten å vie betydelig tid til ideer som først ble utviklet av kvinnelige filosofer og vitenskapsteoretikere. Det burde derfor ikke være noe problem å ha kvinner på pensum på noen av innføringsemnene. Mye sentral filosofi innen andre emner er også skrevet av kvinner og personer med ikke-vestlig bakgrunn, og tydeliggjøring av dette vil nok for enkelte kunne avgjøre om de velger å studere filosofi eller ikke. I det hele tatt er det påfallende at representasjonen av kvinner og ikke-vestlige filosofer i pensum er så lav, siden skjevheten ikke kan forsvares faglig, og sannsynligvis har begrenset rekrutteringen til faget.

Instituttet bør se på hvilke muligheter som finnes for å trekke på ekspertise innen ikke-vestlig filosofi ved andre institutter. Ansatte på religionsvitenskap med ekspertise innen buddhisme eller konfusianisme vil kunne utvikle undervisningsemner sammen med filosofer. Det må da også undersøkes nærmere blant studentene hvor stor interesse det er for slike fellesemner, eller om instituttet heller bør tilby utveksling til universiteter hvor disse tradisjonene er sterkere representert.

4. Vurdering av arbeidslivsrelevans

Når det gjelder arbeidslivsrelevans finner en av paneldeltakerne rart av bacheloroppgaven er frivillig og at masterstudentene kan velge om de vil skrive en 30-poengs eller en 60-poengs masteroppgave. Evne til å kunne gi en lengre systematisk drøfting av en problemstilling er en ferdighet arbeidsgivere vil forvente av studenter med en slik fagbakgrunn.

Det hadde ellers vært en fordel om alle studentene fikk vært i praksis i arbeidslivet i noen uker i løpet av studiet. Slik praksis vil vektlegges av fremtidige arbeidsgivere, og vil i noen tilfeller kunne utløse konkrete arbeidstilbud etter studiet. Dersom slik praksis skal bli noe av må det legges til rette for at det gir uttelling som del av graden.

Når det gjelder gradsstrukturen mener panelet at det ville vært en fordel om støttefaget på bachelor inngikk i navnet på oppnådd grad. Dette kan skje ved å opprette studieretninger på studiet. Bachelorprogrammet for filosofi, politikk og økonomi trekkes frem som eksempel på hvordan en studiepakke hvor filosofi er kombinert med andre fag kan tydeliggjøre arbeidslivsrelevans. Panelet mener også at det hadde vært en fordel om man hadde hatt studiepakker hvor filosofi var kombinert med matematisk naturvitenskapelige fag. I tillegg burde det vært flere samfunnsvitenskapelige fag studentene kunne velge blant. Slike pakker vil både kunne gjøre det lettere å for studentene å velge støttefag og lettere for dem å «selge graden» i arbeidslivet. Dette vil også vil kunne bidra til flere søkere og være miljøskapende for de som velger samme studentpakke. Presentasjonene av de ulike studiepakkene bør inneholde eksempler på hvor man kan arbeide senere med de ulike fagkombinasjonene. Mulige pakker man kan se for seg er filosofi og datavitenskap; filosofi og offentlig administrasjon og ledelse; filosofi og psykologi. Studiepakkene bør gjenspeile fagmiljøets styrker: Oslo har f.eks. meget sterke miljøer innen sinnsfilosofi og filosofisk logikk. Studentene bør velge pakke tidligst mulig, slik at de vet hvordan hele studieløpet vil arte seg, og utvikler en klar fagprofil og identitet.

Panelet vil at det fortsatt skal være mulig å velge fagkombinasjoner som ikke fremstår som direkte arbeidslivsrelevante. Et eksempel på en slik kombinasjon kan være filosofi, språk og idéhistorie.

5. Vurdering av internasjonalisering

Når det gjelder internasjonalisering ser panelet at det er en tendens at en økende andel av undervisningen går på engelsk. Dette er litt trist, men nok nødvendig for at man skal kunne tiltrekke seg internasjonale søkere til utdanning og stillinger, og ha en økende andel studenter som reiser på studentutveksling. Andelen studenter som reiser på utveksling på filosofi er altfor lav. Her må det avdramatiseres overfor studentene hva det innebærer å reise på utveksling. Studentrepresentanten påpeker at det blant studenter på HF florerer et rykte om at man kan risikere å ikke gå godkjent alt man har tatt på utveksling når man kommer hjem. Det foreslås å undersøke nærmere hva som gjør at så mange studenter velger å ikke reise ut. Vi anbefaler også at det iverksettes et aktivt arbeid for å motivere og støtte studenter i å velge et utenlandsopphold i løpet av studiet. Det kan for eksempel tas sikte på å etablere et semester i løpet av studiet der det er "normalt" at studentene reiser ut, f.eks. annet semester i år to av bachelor. Studenter som har vært på slike opphold kan eventuelt engasjeres i en mentorrolle for å hjelpe til i søknadsprosessen.

Panelet synes ellers at det er imponerende hva som er av utvekslingsavtaler på filosofi. Det burde i tillegg vært utvekslingsavtaler med franske og asiatiske universiteter. I et land som Norge er det avgjørende at man får filosofistudenter til å reise på utveksling for kunnskap om andre perspektiver så se ting fra og ferdigheter i å forstå andre systemer.

6. Vurdering av læringsmiljø

Når det gjelder læringsmiljøet virker det som det er en jobb å gjøre. Det å skape følelse av fellesskap og at man tilhører en gruppe er viktig. Det er bekymringsfullt med det høye frafallet. Når læringsmiljøet er svakt vil det være de sterkeste som overlever, de som kjenner de sosiale kodene. Studentene bør lære seg å samarbeide. Dårlig fagmiljø vil dyrke fram studenter som er selvstendige, men ikke nødvendigvis rustet for arbeidslivet.

Panelet synes det er påfallende at ingen av masterstudentene som svarte på spørreundersøkelsen vinteren 2023 synes å se verdien av kollokviearbeid. Det har blitt mer og mer vanlig at fagfilosofer samarbeider om artikler, så det hadde vært en fordel for studentene å få erfaring med fellesprosjekter på studiet. For studenter som ikke skal arbeide i academia er det også veldig viktig å ha erfaring i å løse oppgaver sammen. Dette trenger ikke å være noe de får karakter for. Seminarlæreren må da være sterk i styringen av hvordan gruppearbeidet blir og gi veiledning i det å drive godt gruppearbeid. Gruppearbeid kan være fint for miljøet, og det er nyttig lærdom i det å skulle samarbeide med folk som er forskjellig fra en selv. Seminarlæreren må da ta ansvar for å jekke de som er brautende ned og å få de som er stille til å dele. Panelet mener ellers at lesesirkler er en god ting, som kan gi folk selvtillit til å ta ordet. Muntlig framlegging av arbeidet underveis vil gi nyttig trening både i å snakke offentlig og i å forsvare og utvikle egne synspunkter i møte med andre.

Når det gjelder kjønnsdebatten som har vært i studiemiljøet filosofi mener panelet at instituttet har vært bakpå. Svaret som ble gitt til oppropet fra Gender Expansive Philosophy (GEP) ser imidlertid greit ut. Det er viktig at det etableres en god debattkultur på filosofi, og de som leder debatter må passe på å få med alle og slå ned på ukultur. Det burde være en selvfølge å tiltale folk med de pronomenene de ønsker. Filosofi skal gi trening i å ikke ha som premiss at man selv har rett, og i å ha saklige diskusjoner. Panelet mener at det er positivt at det er utarbeidet veiledere for skikk og bruk i klasserommet (<https://www.uio.no/studier/program/filosofi-aarsenhet/skikk-og-bruk-pa-filosofi.html>) og gode vaner for ansatte, og mener at det er viktig at disse er lett tilgjengelige og brukes aktivt hvert semester.

Når det gjelder kjønnsfordelingen på master er det det vanlig med en tredjedel kvinner på filosofistudier ellers i verden. I et likestilt land som Norge kan man likevel spørre seg om det ikke burde være mulig å få til en bedre kjønnsbalanse.

7. Vurdering av gjennomføring

Panelet vurderer frafallsprosenten til å være altfor høy. Det er ikke heldig at studenter ikke fullfører grader de har begynt på. Det er viktig at studentene vet hva de går til, og som tidligere nevnt mener panelet av studiepakker på bachelor vil gjøre det lettere for søkerne til dette studiet å vite hva de går til. Når det gjelder forslaget om å ha studiepakker på master mener panelet at det viktig å bygge opp et godt tilbud i tilknytning til forskergruppene dersom det gjennomføres.

Panelet finner det særlig uheldig at masterstudenter ikke fullfører studiet. Her tenker panelet at det ville hjelpe med mer veiledning i valg av tema for masteroppgaven og at veileder krever skriftlige innleveringer til alle veiledningstimer. Det burde også være en god rutine for å fange opp studenter som sklir på fremdrift. Kanskje kunne masterstudentene også hatt en personlig veileder blant de vitenskapelig ansatte, i tillegg til veilederen for masteroppgaven, som de f.eks. skulle møte et par ganger i året? Temaer for møtene med den personlige veilederen kunne være både en fremdriftssjekk og samtale om livet rundt det faglige og hvordan forholdet til veilederen for masteroppgaven fungerer. Panelet skjønner at dette er et ressurs spørsmål, og tenker at et 15 minutters møte med kaffe vil kunne holde med mindre en student har store utfordringer.

Når det gjelder frafall på bachelor kan man spørre seg om det ikke hadde vært bedre med masterstudenter som mentorer fremfor lærere, da det kanskje er lavere terskel for å spørre en masterstudent om ting man lurer på enn en professor.

8. Anbefaling

Panelet anbefaler at bachelor- og masterstudiet samt årsenheten i filosofi videreføres. I videre arbeid med studiene bør det settes søkelys på arbeidslivsrelevans og panelet mener at studiepakker på bachelornivå vil kunne være et passende tiltak. Videre bør det satses på internasjonalisering. Begge disse tingene lar seg fint gjennomføres innenfor de eksisterende programmene. Panelet ser ikke behov for noen drastiske endringer.